

Bifhjól

NÁMSKRÁ

fyrir bifhjólaréttindi

FLOKKUR A, A1 og M

UMFERÐARSTOFA

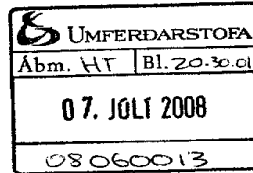
Júlí 2008

SAMGÖNGURÁÐUNEYTIÐ

Hafnarhúsinu við Tryggvagötu 150 Reykjavík
kennitala: 550269-1639
sími: 545 8200 bréfasími: 562 1702
postur@sam.stjr.is
www.samgonguraduneyti.is

Umferðarstofa
Hr. Karl Ragnars, forstjóri
Borgartúni 30
105 Reykjavík

Reykjavík 26. júní 2008
Tilv.: SAM08060023/618

Efni: Staðfesting á námskrá vegna ökuréttinda flokka A, A1 og M.

Með tilvísun til bréfs yðar dags. 10. júní 2008 staðfestir ráðuneytið hér með nýja námskrá fyrir nám til bifhjólaréttinda A og A1 og til réttinda aksturs léttra bifhjóla M, sbr. 5. mgr. 26. gr. reglugerðar um ökuskírteini nr. 501/1997 með síðari breytingum.

Miðað er við að námskráin taki gildi þann 1. júlí 2008. Um leið fellur úr gildi eldri námskrá sem staðfest var af hálfu ráðuneytisins þann 18. október 2001.

Kristján L. Möller

Ragnhildur Hjaltadóttir

Efnisyfirlit

1. kafli	3
Skipulag ökunáms	3
1.1 Inngangur	3
1.2 Meginmarkmið	3
1.3 Þrepaskipting	3
1.4 Ferli ökunáms	4
1.5 Fjöldi kennslustunda	4
1.6 Ökunámsbók – ökunámsferill	5
1.7 Hlutverk og skyldur ökukennara og ökuskóla	5
2. kafli	6
Fræðilegur hluti	6
2.1 Inngangur	6
2.1.1 Yfirlit yfir bifhjólakennslu	6
2.1.2 Létt og þung bifhjól, fjórhjól og torfærutæki	6
2.1.3 Stofnanir umferðarmála og samtök bifhjólafólks	6
2.2 Ökutækið – vegurinn – umferðin	6
2.2.1 Búnaður ökutækis og notkun	7
2.2.2 Öryggis- og verndarbúnaður ökumanns og farþega	8
2.2.3 Áhætta, umferðarslys og orsakir	9
2.2.4 Umferðarlöggjöfin	9
2.3 Umferðarhegðun	9
2.3.1 Hraði og aðstæður	9
2.3.2 Staða á vegi	11
2.3.3 Stöðvun og lagning bifhjóla	11
2.3.4 Áhætta og áhættumat	12
2.3.5 Aðreinar og fráreinar – langakstur á þjóðvegum/hraðbrautum	12
2.3.6 Ábyrgð ökumanns á innra öryggi	12
3. kafli	14
Verklegur hluti	14
3.1 Æfingar á afmörkuðu svæði	15
3.1.1 Öryggis- og verndarbúnaður ökumanns og farþega.	15
3.1.2 Öryggiseftirlit.	16
3.1.3 Eiginleikar bifhjóls.	16
3.1.4 Stjórnæki bifhjóls.	16
3.1.5 Jafnvægi og stýring, hægri og vinstri beygjur.	17
3.1.6 Mjög hægur akstur eftir beinni línu (snigilakstur).	17
3.1.7 Akstur í misstóra hringi.	17
3.1.8 Akstur í litlar og stórar áttur.	17
3.1.9 Akstur í U-beygju.	17
3.1.10 Akstur eftir keilubraut.	17
3.1.11 Stöðvun hjóls og nauðhemlun.	17
3.1.12 Jafnvægisæfingar með farþega.	17
3.2 Akstur í umferð	18
3.2.1 Tækni við að líta eftir annarri umferð.	18
3.2.2 Akstur á gatnamótum.	18
3.2.3 Staða á vegi, samspil í umferðinni, akreinaskipti o.fl.	19

3.2.4	<i>Nema staðar og aka af stað í brekku.</i>	19
3.2.5	<i>Akstur með farþega í blandaðri umferð.</i>	19
3.3	Akstur við erfiðar aðstæður	19
3.3.1	<i>Akstur á þjóðvegi með bundnu og óbundnu slitlagi.</i>	20
3.3.2	<i>Framúrakstur, mæting og akstur í myrkri.</i>	20
3.4	Lokakennsla - ýmsar æfingar eftir þörfum nema.	20
4.	kafli	21
	Próflýsing	21
4.1	Prófferlið	21
4.2	Fræðilegt próf	21
4.3	Verklegt próf	21
4.3.1	<i>Verndarbúnaður og öryggi í prófi</i>	22
4.3.2	<i>Munnlegt próf</i>	22
4.3.3	<i>Æfingar á lokuðu svæði</i>	22
4.3.4	<i>Aksturspróf</i>	23
4.4	Prófdæming	24

1. kafli

Skipulag ökunáms

1.1 Inngangur

Umferðarstofa setur námskrár fyrir einstaka flokka ökuréttinda, að höfðu samráði við Ökukennarafélag Íslands. Samgönguráðherra staðfestir námskrár. Námskrá kveður á um þá þekkingu, hæfni og leikni sem umsækjandi þarf að búa yfir til að öðlast ökuréttindi.

Námskráin gefur heilsteypnan ramma um ökunám til ökuréttinda fyrir bifhjól. Námskráin gildir um nám á bifhjól í **flokkum A og A1** og um nám á **létt bifhjól M** eftir því sem við á.

1.2 Meginmarkmið

Ökukennslan skal hafa það að meginmarkmiði að neminn tileinki sér það viðhorf og þá þekkingu og færni sem nauðsynleg er til að hann aki:

- *með sem mestu öryggi,*
- *með fullri fyrirhyggju og framsýni,*
- *með öryggisbúnað bifhjóls í lagi og noti verndarbúnað ökumanns á réttan hátt*
- *með fullu tilliti til öryggis og heilsu annarra og umhverfisins og*
- *í samræmi við fyrirmæli umferðarlaga, reglugerða og annarra fyrirmæla sem sett eru um akstur og umferð.*

1.3 Þrepaskipting

Námskráin tekur mið af því að akstur bifhjóls er flókin athöfn sem gerir miklar kröfur til ökumanns því hann verður alltaf að hafa fulla stjórn á ökutækinu.

Í 2. kafla námskrárinnar eru námsmarkmið fræðilega námsins en þau skiptast í þessa **námsþætti**. Hverjum námsþætti er skipt í undirmarkmið.

1. Inngangur
2. Ökutækið – vegurinn – umferðin
3. Umferðarhegðun.

Í 3. kafla námskrárinnar eru námsmarkmið verklega námsins en þau fylgja fjórum þrepum. Þrepin ná fyrst til einfaldrar undirstöðuatriða og síðan til þess samsetta og flókna sem krefst samhæfingar þátta eins og réttar skynjunar, framsýni og réttra viðbragða. Hver einstakur flokkur athafna við stjórn bifhjóls er þjálfður og færður til sjálfvirkni um leið og nýjum athöfnum er bætt við.

Þrep verklegrar þjálfunar eru þessi:

1. þrep: **Æfingar á afmörkuðu svæði**
2. þrep: **Akstur í umferð**

3. þrep: Akstur við erfiðar aðstæður**4. þrep: Lokakennsla - blönduð.**

Sá þáttur sem ræður mestu um öryggi ökumanns er hvernig honum tekst til við öflun upplýsinga og úrvinnslu þeirra. Honum verður að vera umhugað um öryggi allra í umferðinni og að sýna rétta umferðarhegðun.

Í verklegri þjálfun er mikilvægt að fylgja eðlilegri uppbyggingu athafna sem næst þeim leiðbeiningum sem gefnar eru í námskránni. Æskilegt er að verkleg þjálfun fari fram samhliða fræðilegu námi.

1.4 Ferli ökunáms

Ökukennsla er í höndum ökukennara og ökuskóla. Ökukennari ber ábyrgð á að nemi hafi fengið fullnægjandi kennslu (fræðilega og verklega) í samræmi við námskrá.

Æskilegt er að ökunemi öðlist ökuréttindi fyrir flokk B áður en hann hefur nám fyrir flokk A. Skipulag og innihald námskrárinnar er miðað við að bóklegu námi til almennra ökuréttinda sé lokið. Kjósi ökunemi að taka bifhjólaréttindi sem fyrstu ökuréttindi sín skal hann einnig fullnægja námsskyldu að hluta fyrir bóklegan hluta almennra ökuréttinda t.d. Ö1 eða Ö2. Einnig má gera ráð fyrir að hann þurfi meiri verklega kennslu.

Fræðilegur hluti ökunáms skal fara fram í ökuskóla. Bóklegt nám missir gildi ef meira en 12 mánuðir líða frá lokum náms þar til viðkomandi gengst undir próf. Það á þó ekki við nám til flokks B sem heimilt er að meta til náms fyrir flokk A.

Nemar eru mismunandi og aðstæður þeirra með ýmsum hætti eftir upplagi, efnahag og búsetu. Ökunámið þarf því að laga að þörfum hvers og eins. Til viðbótar við kennsluakstur getur ökuneminn valið að hefja æfingaakstur með leiðbeinanda.

1.5 Fjöldi kennslustunda

Ökunemi skal fá þann tíma til ökunáms sem hann þarf til að ná þeim markmiðum sem sett eru fram í námskránni.

Miða skal við að bóklegt nám til bifhjólaréttinda sé að lágmarki 24 kennslustundir. Meta má nám til flokks B sem hluta af námi til flokks A. Fjöldi kennslustunda í bóklegu námi fyrir flokk A er því að lágmarki 12 fyrir þá sem hafa lokið bóklegu námi fyrir flokk B.

Bóklegt nám fyrir flokk B, Ö1 og Ö2, telst vera fullnægjandi nám fyrir flokk A1. Heimilt er að meta 12 kennslustundir í bóklegu námi sem fullnægjandi fyrir létt bifhjól.

Kennslustundir í verklegu námi fyrir flokk A skulu vera að lágmarki 11, fyrir flokk A1 5 og fyrir létt bifhjól 8. Gera má ráð fyrir að sumir nemar þurfi fleiri kennslustundir, sérstaklega þeir sem hafa ekki almenn ökuréttindi.

Sá sem hefur öðlast réttindi á lítið bifhjól en hefur ekki tveggja ára reynslu á lítið bifhjól og hefur náð 21 árs aldri, og vill öðlast réttindi á stórt bifhjól skal að lágmarki taka tvær kennslustundir í verklegu námi á stórt bifhjól.

Sá sem hefur öðlast réttindi á bifhjól í flokki A1 og vill öðlast réttindi á þung bifhjól skal að lágmarki taka 4 kennslustundir í verklegu námi á þungt bifhjól og sitja 12 kennslustundir á bifhjólanámskeiði.

Leiðbeiningar um skiptingu verklegra kennslustunda á þrep verklegs náms má finna í 3. kafla, verklegur hluti.

Kennslustund er miðuð við 45 mínútur. Heimilt er að stytta eða lengja kennslustundir en gæta verður að því að heildartími haldist.

Kjósi ökunemi að nýta sér æfingaakstur með leiðbeinanda sem viðbót við þjálfun ökukennarans þarf ökuneminn að hafa fengið nauðsynlegan bóklegan og verklegan undirbúning.

1.6 Ökunámsbók – ökunámsferill

Við upphaf kennslu skal ökukennari afhenda ökunema *ökunámsbók*. Hún skal sýna feril ökunáms frá upphafi þar til ökuþróf er staðið.

Í ökunámsbók skal skrá upplýsingar um kennslustundir sem nemi fær í ökuskóla og í verklegri kennslu hjá ökukennara.

Ökunámsbók er gerð samkvæmt fyrirmælum Umferðarstofu.

1.7 Hlutverk og skyldur ökukennara og ökuskóla

Kennsla skal fara fram í samræmi við námskrá og aðrar reglur um ökukennslu.

Námskráin segir til um það hlutverk sem ökukennarar og ökuskólar hafa í ökukennslu og þær skyldur sem hvíla á herðum þeirra varðandi undirbúning nemans áður en hann gengst undir ökuþróf og öðlast ökuréttindi á bifhjól.

Sýni ökukennari eða ökuskóli veruleg frávík frá fyrirmælum námskrár eða annarra reglna um starfsemi ökukennara og ökuskóla geta ákvæði um viðurlög komið til framkvæmda, þ.e. svipting ökukennararéttinda eða afturköllun starfsleyfis ökuskóla.

2. kafli

Fræðilegur hluti

2.1 Inngangur

Hér fæst yfirlit yfir fræðilega hluta námskrárinnar. Tilgreint er hvaða skilyrði neminn þarf að uppfylla til að fá ökuréttindi og hvaða reglur gilda um hvernig hann uppfyllir þau skilyrði. Í fræðilega hlutanum er gert ráð fyrir að neminn uppfylli einnig þau viðeigandi námsmarkmið sem liggja að baki ökuréttinda í flokki B. Mikilvægt er að neminn sjái víðari tilgang með náminu en þann einan að fá ökuskrteinið.

2.1.1 Yfirlit yfir bifhjólakennslu

Neminn þekki

- *helstu markmið þessarar námskrár*
- *að kennslunni er skipt í bóklegan hluta og verklegan sem eiga að tengjast þannig saman að kennslan skili sem mestum árangri*
- *reglur sem gilda um ökunema í kennsluakstri á bifhjól hjá ökukennara og um æfingaakstur með leiðbeinanda.*
- *ábyrgðina sem fylgir kennslu- og æfingaakstri og að hann megi ekki vera til óþæginda fyrir aðra né stofna þeim í hættu og hvaða afleiðingar það hefur ef reglum er ekki fylgt.*

2.1.2 Létt og þung bifhjól, fjórhjól og torfærutæki

Neminn þekki

- *tegundir bifhjóla og torfærutækja*
- *hvaða kröfur um ökuréttindi eru gerðar til þeirra sem vilja aka þessum ökutækjum*
- *reglur um stigskipt ökuréttindi á bifhjól og þau skilyrði sem þarf að uppfylla til að fá ökuréttindi á stór bifhjól.*

2.1.3 Stofnanir umferðarmála og samtök bifhjólafólks

Neminn þekki helstu stofnanir umferðarmála og samtök bifhjólafólks þ.á m. um þjónustu sem veitt er og upplýsingar sem nálgast má hjá þessum aðilum

- *Umferðarstofu*
- *Vegagerðinni*
- *lögreglu*
- *hagsmunasamtök bifhjólafólks.*

2.2 Ökutækið – vegurinn – umferðin

Gerð og búnaður ökutækis skiptir miklu fyrir öryggi ökumanns og farþega og miklar kröfur eru gerðar til öryggisbúnaðar. Mikilvægt er að fylgst sé með þessum búnaði og þess gætt að endurnýja búnað ef hann skemmist eða slitnar eftir langvarandi notkun. Ökuneminn verður að læra aðferðir til að greina bilanir og gera sér grein fyrir nauðsyn reglubundins eftirlits með öryggisbúnaði ökutækisins.

Neminn þarf að læra hvernig umferðarmannvirki, akreinar og útskot eru notuð til að greiða leið ökumannsins og annarra vegfarenda. Einnig þarf hann að þekkja yfirborðsmerkingar á vegum og umferðarmerki sem eru á og við veg, merkingu þeirra og hvernig ber að bregðast við þeim.

Umferðin er samvinna allra vegfarenda sem vilja komast leiðar sinnar og stefna samtímis að því marki að tryggja öryggi allra sem ferðast um í umferðinni og þeirra sem búa eða starfa nálægt vegum.

2.2.1 Búnaður ökutækis og notkun

Neminn geti metið ástand bifhjóls og kannað hvort kröfum reglna um búnað er fullnægt og geti greint bilanir eða slit sem kunna að gera bifhjólið ótryggt eða óhæft í notkun.

Neminn kunni skil á almennum eiginleikum mismunandi gerða af bifhjólum og þeim greinarmun sem gerður er á litlum og stórum bifhjólum og þekki reglur um réttindi á slík bifhjól.

Neminn geti bent á aðahluti bifhjóls á hjóli, líkani eða mynd og nefnt nöfn þeirra, m.a. vél ásamt gírnum og drifi, hemla, stýrisbúnað, hjól, afturgaffal og framgaffal.

Neminn geti metið ástand bifhjóls með hliðsjón af gildandi fyrirmælum og skorið úr um hvort ökutækið er ökufært. Þetta gildir um handhemil, fóthemil, stýrisbúnað, hjólabúnað, hjólbarða, ljós, rafkerfi, fjaðrir (gorma), höggdeyfa, hreyfil, aflfærslubúnað (drifkeðju), eldsneytiskerfi, útblásturskerfi, burðarvirki, sæti, standara og spegla.

Neminn viti að útblástur frá vél er eitraður og þekki ráð fyrir ökumenn

- *til að draga úr hættu á að skaða sjálfan sig, farþega, aðra vegfarendur eða umhverfi.*
- *til að draga úr hávaðamengun frá bifhjólinu.*

Neminn kunni góð skil á hemlakerfi bifhjóls og hvernig á að líta eftir því að hemlar séu í lagi og geti m.a. tilgreint

- *orsakir þess ef hemlavökvi er of lítill og hemlafetill gangi of langt niður*
- *hversu fast þarf að toga í eða stíga á hemla svo þeir virki.*

Neminn geti gert grein fyrir hvernig hægt er að prófa hemla.

Neminn geti gert grein fyrir því hvaða áhrif það hefur á hemlun bifhjóls að

- *hemla lengi*
- *aka á blautum vegi*
- *hemla með diskahemlum og skálahemlum.*

Neminn geti útskýrt stýrieiginleika bifhjóls og hvaða atriðum ber að fylgjast með svo að hjólið missi ekki stýrihæfni.

Neminn viti að

- *einungis má nota hjólbarða sem eru viðurkenndir fyrir viðkomandi gerð af bifhjóli*
- *aksturseiginleikar bifhjóls geta breyst við það að skipta um hjólbarða*

- *á mörgum bifhjólahjólborðum er ör sem sýnir snúningsstefnu*
- *sumar gerðir hjólbarða auka verulega hættu á steinkasti.*

Neminn kunni skil á ákvæðum um hjólbarða bifhjól og geti m.a.

- *tilgreint hversu slitnir hjólbarðar mega vera*
- *bent á hættuna sem fylgir því að aka á slitnum hjólborðum eða hjólborðum sem eru skornir eða skemmdir á annan hátt.*

Neminn viti að loftþrýstingur í hjólborðum hefur áhrif á slit þeirra, hemlunareiginleika ökutækis, stýrieiginleika, rásfestu, akstur hlaðins hjóls, hraðan akstur og þægindi ökumanns.

Neminn geti í stuttu máli gert grein fyrir ljósabúnaði bifhjól og viti

- *hvaða ljósabúnað er skylt að hafa á bifhjóli*
- *að fylgja þarf sérstökum reglum ef aukaljos eru sett á bifhjól.*

Neminn geti

- *greint á milli ljósgeisla aðalljósa og þekki hættuna á að blinda með háa geislanum ef bifhjól er hlaðið*
- *sagt til um hvort aðalljósapera sé rétt sett í*
- *bent á notagildi gaumljóss fyrir háa geislann*
- *greint á milli glitaugna sem ætluð eru fyrir vélknúin ökutæki eða eftirvagn*
- *tilgreint hvort glitauga er ætlað að vera framan eða aftan á ökutæki.*

Neminn þekki helstu atriði um tengingu og notkun hliðarvagns við bifhjól og viti að öðru leyti hvar hann getur leitað sér upplýsinga um tæknilegan útbúnað bifhjóla.

2.2.2 Öryggis- og verndarbúnaður ökumanns og farþega

Neminn

- *viti að öryggis- og hlífðarfatnaður skal vera af viðurkenndri gerð*
- *viti um helsta fatnað sem völ er á fyrir ökumenn og farþega bifhjóla, svo sem hanska, nýrnabelti, hettur, leðurfatnað og skófatnað.*
- *þekki sérhæfðan verndarbúnað sem notaður er á ákveðnum torfærutækjum s.s. brynjur, hné- og olnbogahlífar.*
- *sé meðvitaður um nauðsyn þess að vera vel klæddur við akstur bifhjóls*
- *viti um nauðsyn hlífðarfatnaðar til að verjast kulda og blæstri og viti um helstu annmarka hlífðarklæðnaðar.*

Neminn viti að

- *bifhjólahjálmur skal vera af viðurkenndri gerð*
- *velja þurfi rétta stærð og gerð af hjálmi svo að hann detti ekki af ef slys verður*
- *hversu mikilvæg hökuól hjálms er*
- *ekki má mála, lakka eða líma merki á sumar gerðir hjálma og að minni háttar skemmdir (rispur og högg) geta veikt hjálm*
- *gleraugu og hjálmgríma (gler) mega alls ekki vera rispuð*
- *litað gler veldur því að það sést illa fram á veg í myrkri og að það dregur úr möguleikum á að ná augnsambandi við aðra ökumenn*

- *öryggi eykst ef hjálmur og yfirhöfn eru í áberandi litum*
- *góðir hjálmar og fót geta gefið ökumanni þá tilfinningu að hraði sé minni en hann er í raun.*

Neminn þekki

- *sjálflysandi búnað og endurskinsbúnað*
- *búnað sem hægt er að fá til vetraraksturs.*

Neminn þekki þau lagalegu ákvæði sem slylda notkun öryggis- og verndarbúnaðar ökumanns og farþega á bifhjóli.

2.2.3 Áhætta, umferðarslys og orsakir

Neminn þekki til tölfraði og umfangs bifhjólasyssa í dag þar á meðal um

- *fjölda slasaðra og látinna í umferðinni*
- *tegundir meiðsla*
- *umhverfisskaða*
- *helstu orsakir bifhjólasyssa*
- *á hvaða tíma sólarhringsins, mánaðarins eða ársins flest bifhjólasyss verða.*

Neminn skilji að akstur bifhjóls felur alltaf í sér hættu á meiðslum fyrir ökumann, farþega og aðra vegfarendur.

2.2.4 Umferðarlöggjöfin

Neminn þekki þau atriði sem snerta hann sem eiganda og/eða ökumann bifhjóls og þátttakanda í umferðinni úr

- *umferðarlögum*
- *reglugerð um umferðarmerki og notkun þeirra*
- *lögum um náttúruvernd*
- *reglugerð um ökuskírteini*
- *reglugerð um ökuferilsskrá og punktakerfi vegna umferðarlagabrota*
- *reglugerð um sektir og önnur viðurlög vegna brota á umferðarlögum*
- *reglugerð um gerð og búnað ökutækja*
- *öðrum lögum og reglum sem stjórnvöld setja um umferð.*

2.3 Umferðarhegðun

Þessi hluti fræðilega námsins fjallar um þær grunnreglur í akstri sem leiða til ábyrgðar, öryggis og tillitssemi ökumanns við alla þá sem þátt taka í umferðinni og þá sem búa eða starfa nálægt vegi. Umferðarlögin og reglugerð um umferðarmerki og notkun þeirra eru tekin fyrir ásamt efni um líkamlega þætti og umferðarsálfræði. Neminn verður að öðlast skilning á þeirri áhættu sem fylgir akstri bifhjóla í umferðinni og læra leiðir til að forðast aðstæður í umferðinni sem auka hættu eða slysalíkur. Honum verður að vera ljóst að akstur er aldrei án áhættu og hann leggur þunga ábyrgð á herðar ökumanns og krefst fullrar einbeitingar hans.

2.3.1 Hraði og aðstæður

Neminn viti að hreyfiorka og miðflóttakraftur eykst með auknum hraða og viti hvaða hættu felst í þeirri aukningu við akstur bifhjóls.

Neminn þekki hraðaeiginleika bifhjóls og viti að á bifhjóli er unnið gegn miðflótttafli í beygjum með því að halla hjólinu.

Neminn geti gert grein fyrir því að hættulegt er að aka of hratt í beygjum og þá um leið halla bifhjóli mjög mikið, jafnvel á malbiki, vegna þess að þá

- *grípa hjólbarðar misjafnlega vel í yfirborð akbrautar*
- *skemmast hjólbarðar og geta sprungið*
- *geta standari, fótstig og hljóðkútar rekist í yfirborð akbrautar og orðið til þess að hjól veltur.*

Neminn þekki þær hættur sem fylgja akstri bifhjóla með hliðarvagni hvað varðar hraða og jafnvægi í beygjum.

Neminn viti hvaða höfuð- og fótastaða er æskilegust í akstri á beinni braut og í beygju.

Neminn viti hvers vegna og hvernig bifhjól rennur til við minnkandi veggrip svo sem í lausamöl, bleytu eða háلكu.

Neminn geti gert grein fyrir

- *hvernig gott veggrip kemur að gagni við að hafa stjórn á bifhjóli við mismunandi aðstæður*
- *nauðsyn þess að veggrip sé sem jafnast á fram- og afturhjólum.*

Neminn geti gert grein fyrir hvaða þýðingu mynsturdýpt hjólbarða, bleyta á bundnu slitlagi, aksturslag og hraði, og samspil þessara atriða, hefur fyrir veggrip.

Neminn þekki hvaða áhrif hraði, hröðun og hemlun hefur á veggrip bifhjóls í beygju, þá sérstaklega í háلكu.

Neminn geti

- *greint á milli viðbragðsvegalengdar og hemlunarvegalengdar*
- *sagt til um hver stöðvunarvegalengd er við tiltekna aðstæður*
- *greint frá leiðum til að draga úr stöðvunarvegalengd.*

Neminn geti greint frá því hvaða áhrif það hefur á umferðaröryggi að vera athugull, að sjá fyrir hugsanlegar breytingar á aðstæðum og að vera ávallt viðbúinn því að þurfa að hemla.

Neminn geti sagt hversu langur vegur án hindrana þarf að vera fyrir framan bifhjól sem ekið er á 20, 40, 60 og 80 km hraða á klst. til að unnt sé að stöðva það á öruggan hátt.

Neminn viti hvernig nota á framhemil og afturhemil bifhjóls og hve mikilvægt er að jafna hemlun. Einnig að með auknum hraða skipta framhemlar meira máli en afturhemlar.

Neminn viti hvernig er nauðhemlað og beygt frá hættu og þekki svokallaða „gagnstýringu“.

Neminn geti

- nefnt hvað helst bregst þegar meta á fjarlægð og hraða
- bent á hvaða áhrif slík mistök geta haft á öryggi í akstri.

Neminn viti að val á skynsamlegum ökuhraða er háð aðstæðum hverju sinni, svo sem staðháttum, færð, veðri og umferðarmagni.

Neminn geti nefnt aðrar aðstæður þar sem sýna þarf sérstaka aðgæslu (t.d. hlemmar á holræsum, slitlagsbrúnir, vegmerkingar og vegaf framkvæmdir).

Neminn geti nefnt staði og aðstæður þar sem ökumaður þarf að aka hægt og vera viðbúinn að nema staðar ef nauðsyn krefur.

2.3.2 Staða á vegi

Neminn geti gert grein fyrir

- hvað hugtakið „staða á akbraut“ merkir og skilji þörfina á reglum um stöðu ökutækja í akstri á akbraut fyrir umferðaröryggi
- að staða byggir á fjarlægð frá vegkanti og öðrum ökutækjum til hliðar og frá þeim sem á undan aka
- að bil milli ökutækja þarf að ákveða með tilliti til hraða og veggrips og kunni aðferðir til að velja hæfilegt bil að næsta ökutæki.

Neminn viti að ökumaður á ekki að nauðsynjalaus að víkja til hliðar frá sínum stað á akbrautinni og þekki reglur um það þegar skipt er um akrein.

Neminn kunni skil á og geti rökstutt reglur um akstur og stöðu bifhjól á vegamótum og í beygjum m.t.t. annarrar umferðar svo sem stórra bifreiða. Hann viti einnig að ekki megi aka samhliða bifreiðum eða öðrum bifhjólum á sömu akrein.

Neminn geti fundið öruggustu stöðu ökutækis á akrein með tilliti til skyggnis, veggrips og þess hversu vel aðrir sjá ökutækið.

Neminn þekki sérstöðu bifhjóla með hliðarvagni hvað varðar stöðu á vegi í beinum akstri og í beygjum.

2.3.3 Stöðvun og lagning bifhjóla

Neminn geti endursagt meginreglur um hvar má stöðva eða leggja bifhjóli og geti sagt til um:

- hvar bannað er að stöðva bifhjól
- hvar bannað er að leggja bifhjóli.

Neminn útskýri með dæmum hvernig hægt er að forðast óþægindi og koma í veg fyrir hættuástand þegar bifhjóli er lagt.

2.3.4 Áhætta og áhættumat

Þessi hluti fjallar um að ökumenn þurfi að móta með sér heppilegt viðhorf gagnvart samferðafólki sínu í umferðinni og þroska hæfileika til að gera sér grein fyrir þeim margvíslegu hættum sem fylgja notkun bifhjóls.

Neminn viti að mistök ökumanns, svo sem skortur á athygli, rangt mat á hraða og fjarlægð og of hraður akstur miðað við aðstæður, auka líkur á því að margs konar slys geti orðið.

Neminn viti að „varnarakstur“ þýðir að vera ávallt viðbúinn því að bregðast við óvæntri hættu og því að aðrir ökumenn brjóti umferðarreglurnar.

Neminn viti um hættuna á að aka á dýr sem stödd eru á eða við veg, svo sem búfé eða fugla, eða aðra aðskotahluti, svo sem grjót.

Neminn geti nefnt dæmi um hvaða þýðingu þekking, færni, viðhorf og akstursreynsla hefur fyrir öruggan akstur.

2.3.5 Aðreinar og fráreinar – langakstur á þjóðvegum/hraðbrautum

Neminn geti nefnt algeng mistök við að meta fjarlægð til ökutækis og hraða þess, svo og áhættuþætti vegna aksturs inn á eða út af aðalbraut; auk þess tilgreini neminn hvernig hann gæti brugðist við þessu.

Neminn skilji mikilvægi þess fyrir ökumann að sjá og fylgjast með langt fram fyrir ökutækið þegar ekið er á þjóðvegum og geti nefnt dæmi um að hverju þarf sérstaklega að gæta.

Neminn geti lýst skynsamlegum viðbrögðum ökumanns gagnvart þeim hindrunum sem búast má við á eða við veg í dreifbýli svo sem búfénaði eða kyrrstæðu ökutæki og bent á algengar hættur í því sambandi.

Neminn viti um þær hættur sem fylgja akstri bifhjóls á blautum, holóttum vegum og í hálfu af völdum ísingar, olíu og sérstöku yfirborði vega.

Neminn viti hvernig akstur bifhjóls á mól og malarvegi er frábrugðinn akstri á bundnu slitlagi.

Neminn kunni skil á því hvernig hægt er að aka bifhjóli á malarvegi þannig að fyllsta öryggis sé gætt.

Neminn þekki helstu öryggisreglur sem ber að fylgja á ferðalögum utan þéttbýlis um fáfarnar leiðir og óbyggðir.

2.3.6 Ábyrgð ökumanns á innra öryggi

Neminn viti að sá sem notar bifhjól er ábyrgur fyrir að

- það sé skráð
- það sé löglega tryggt
- skráningarskírteini og skoðunarvottorð sé meðferðis
- það sé búið þeim öryggisbúnaði sem lög gera ráð fyrir

- *hjálmar og annar viðurkenndur verndarbúnaður séu notaðir af ökumanni og farþega.*

Neminn viti að akstur með farþega krefst sérstakrar gætni og ef ekið er með börn þarf að tryggja það að barnið haldist tryggilega á bifhjólinu t.d. með sérstökum öryggis og verndarbúnaði.

Neminn geri sér grein fyrir að akstur að vetrarlagi felur í sér aukna hættu s.s. vegna hálfu sem gerir bifhjól óæskileg ökutæki að vetrarlagi.

Neminn viti að bannað er að aka bifhjóli ef ökumaðurinn er ekki í ástandi til að stjórna því af öryggi, t.d. vegna þess að hann er

- *undir áhrifum áfengis, lyfja eða annarra vímuefna*
- *veikur eða þreyttur*
- *í einhverju öðru ástandi sem gerir akstur óöruggan.*

3. kafli

Verklegur hluti

Tilgangur verkegrar kennslu er að veita nema innsýn í virkni og meðferð bifhjóls. Með því að kynna hjólinu og taka þátt í æfingum í notkun og akstri undir eftirliti ökukennara á neminn að læra að beita því á réttan og öruggan hátt.

Þessi kafli er byggður upp sem kennsluferli sem á að fylgja í aðalatriðum. Uppgefinn stundafjöldi er lágmarksfjöldi og ætla má að margir nemendur, einkum þeir sem ekki hafa reynslu af akstri léttra bifhjóla, þurfi fleiri stundir til að verða sjálfbjarga í umferðinni.

Nám samkvæmt þessum kafla má byrja þegar bóklegt nám er hafið en mikilvægt er að útskýringar í kennslustofu styðji akstursþátt bifhjólanámsins.

Námið skiptist í fjögur meginþrep:

1. **Þrep: Æfingar á afmörkuðu svæði**
2. **Þrep: Akstur í umferð**
3. **Þrep: Akstur við erfiðar aðstæður**
4. **Þrep: Lokakennsla – ýmsar æfingar**

Taflan sýnir lágmarksfjölda kennslustunda eftir réttindum. Einnig er tilgreindur hámarksfjöldi ökunema á hvern ökukennara í senn.

Þrep	M	A1	A	Hámarksfjöldi nema
1	2	2	4	4
2	4	2	4	3
3	1	0,5	2	3
4	1	0,5	1	1
Alls	8	5	11	

Við kennsluakstur á bifhjóli má ökukennari kenna mest þremur nemendum í senn. Ökukennarinn skal geta fylgst gaumgæfilega með akstri nemendanna. Ökukennarinn má og skal, ef fleiri en einum nema er kennt í senn, fylgjast með nemendunum úr ökutæki sem fylgir á eftir. Ökutækið skal þannig búið að ökukennarinn geti haft handfrjálst fjarskiptasamband við nemann. Við kennslu eins nema má ökukennarinn fylgjast með akstrinum úr baksæti bifhjólsins. Á afmörkuðu svæði þar sem ekki er önnur umferð þarf ökukennari ekki að vera í fjarskiptasambandi við nemann.

Ef réttinda er aflað í áföngum og fyrst á lítið bifhjól skal nota við kennslu bifhjól án hliðarvagns með slagrymi yfir 120 sm³ og gert fyrir a.m.k. 100 km/klst hraða.

Ef réttinda er aflað fyrir stórt bifhjól skal nota við kennslu bifhjól án hliðarvagns með vélarafli a.m.k. 35kW.

Kennsluhjól skal búið baksýnispeglum fyrir ökumann á báðum hliðum, stefnuljóskerum að framan og að aftan og miðjustandara.

Ef réttinda er aflað sérstaklega fyrir A1 skal nota við kennslu og próf bifhjól í flokki A1 án hliðarvagns sem er að lágmarki með slagrymi yfir 120 sm³ og gert fyrir a.m.k. 100 km/klst hraða. Sé notað sjálfskipt hjól til prófs skal skilyrða ökuskírteini við sjálfskipt bifhjól, tákntala 78.

3.1 Æfingar á afmörkuðu svæði

Markmið þessa hluta er að neminn kunnir meðferð bifhjóls og þá grundvallartækni sem þarf til þess að geta stjórnað bifhjóli rétt og örugglega. Farið skal yfir gerð hjólsins, stjórnæki þess og eiginleika með léttum æfingum. Þessar æfingar eru forsenda þess að kennsluakstur í umferð skapi ekki hættu. Hluti af náminu felst í því að fylgjast með því sem aðrir nemendur gera og læra af því. Námið í 1. þrepi skal, þar sem við verður komið, fylgja í kjölfar kennslu í skólastofu þar sem sambærilegar æfingar hafa verið sýndar, t.d. á myndbandi. Einnig er mælt með sýnikennslu ökukennara. Kynna skal eftir því sem unnt er akstur bifhjóla með hliðarvagni, þrí- og fjórhjóla bifhjóla og akstur torfærutækja með sýnikennslu eða æfingum.

Æfingar skulu fara fram á svæði sem er nægilega stórt og vel afmarkað þar sem ökukennari getur haft góða yfirsýn. Svæðið skal vera á sem næst lágrréttum fleti og afmarkað frá annarri umferð.

Að loknu 1. þrepi skal neminn

- nota nauðsynlegan öryggis- og verndarbúnað
- líta eftir öryggisbúnaði hjólsins
- sjá fram fyrir sig, til beggja hliða og aftur fyrir sig á akbraut
- leiða hjólið sér við hlið áfram, afturábak og í beygju af fullu öryggi
- hafa öðlast gott jafnvægi á hjólinu
- nota viðeigandi merkjagjöf við ræsingu, stöðvun, beygjur o.s.frv.
- hafa nægilegt vald yfir hjólinu til að aka í umferð undir leiðsögn og eftirliti kennara.

Öryggisviðbúnaður og eftirtaldar æfingar miðast að því að ná þessum markmiðum.

3.1.1 Öryggis- og verndarbúnaður ökumanns og farþega.

Neminn noti viðurkenndan öryggis- og verndarbúnað á bifhjóli s.s.

- viðeigandi bifhjólahljálms og hlífðargleraugu
- hlífðarfatnað sem ver líkamann ásamt hönskum og sérstökum skóm

- *aðrar persónuhlífar s.s. búnað sem ver hrygg, háls og innri líffæri.*

Neminn þekki gæða- og staðlamerkingar öryggis- og verndarbúnaðar.

3.1.2 Öryggiseftirlit.

Neminn haldi bifhjóli í góðu lagi og lögmæltu ástandi.

Neminn líti eftir bilunum og sliti í

- *hand- og fóthömlum*
- *stýrisbúnaði*
- *hjólábúnaði og hjólbörðum*
- *ljósum*
- *rafkerfi*
- *fjöðrum*
- *höggdeyfum*
- *hreyfli*
- *aflfærslubúnaði*
- *eldsneytiskerfi*
- *útblásturskerfi*
- *burðarvirki*
- *sæti*
- *standara*
- *speglum.*

3.1.3 Eiginleikar bifhjóls.

Neminn leiði hjólið í hægri og vinstri beygjum, áfram og aftur á bak í þeim tilgangi að

- *átta sig á því hvernig hann fellur að því*
- *fá tilfinningu fyrir stærð og þyngd hjólsins*
- *finna þyngdarpunkt hjólsins.*

Neminn noti rétta ásetu með hliðsjón af því hvernig hægt er að

- *fá sem mest af upplýsingum úr umferðinni*
- *forðast þreytu*
- *snúa höfðinu til að sjá það sem annars væri í „dauða punktinum“*
- *stöðva hjól fljótt og örugglega.*

Neminn undirbúi akstur rétt og gangi tryggilega frá hjóli og noti standara hjólsins rétt.

Neminn noti rétta stillingu á speglum.

3.1.4 Stjórnþæki bifhjóls.

Neminn

- *noti stjórnþæki hjólsins á réttan hátt.*
- *ræsi hreyfil hjólsins á réttan hátt án rykks við ólíkar aðstæður, svo sem í kulda og þegar hreyfill er heitur*
- *drepi á hreyfli hjólsins.*

Neminn noti neyðarádrepara bifhjóls á réttan hátt.

3.1.5 Jafnvægi og stýring, hægri og vinstri beygjur.

Neminn stýri með annarri hönd sem og báðum höndum.

Neminn

- *horfi fram á veginn í akstri*
- *renni augum til beggja handa þegar ekið er*
- *noti rétt bensíngjöf, kúplingu og hemla*
- *haldi góðu jafnvægi í akstri með léttum beygjum*
- *haldi jöfnum hraða*
- *noti girskiptingu á viðeigandi hátt.*

3.1.6 Mjög hægur akstur eftir beinni línu (snigilakstur).

Neminn

- *stjórnir hraða bifhjóls með bensíngjöf, kúplingu og hemlum*
- *haldi bifhjóli í jafnvægi eftir stöðvun.*

3.1.7 Akstur í misstóra hringi.

Neminn aki af öryggi í hringi

- *með frá 9 m radíus niður í 4,5 m, á báða vegu og halda jafnvægi*
- *og síðan aka út úr hring og hemla með báðum hemlum*
- *með 9 m radíus á 30 km hraða á báða vegu*

3.1.8 Akstur í litlar og stórar áttur.

Neminn aki í misstórar "áttur"

- *um keilur með 10 m millibili niður í 5 m og halda jafnvægi*
- *og samtímis haldi jafnvægi með báða fætur á fóthvílu.*

3.1.9 Akstur í U-beygju.

Neminn taki U-beygju á báða vegu í 1. gir með báða fætur á fóthvílu milli lína með millibilinu: beygjuradíus hjólsins +1m.

3.1.10 Akstur eftir keilubraut.

Neminn aki svigakstur eftir keilubraut með 9 keilum með mismikið bil milli keila, 6, 6, 5, 5, 4, 4, 3, og 3 metrar og samtímis haldið jafnvægi, með báða fætur á fóthvílum.

3.1.11 Stöðvun hjóls og nauðhemlun.

Neminn

- *stöðvi bifhjól mjúkt með hjálp hemla og kúplingar*
- *noti hemla framhjóls og afturhjóls á réttan og öruggan hátt.*

Neminn beiti nauðhemlun á mismunandi hraða (30 - 60 km) við ólíkar aðstæður.

Neminn aki að hindrun á 50 – 60 km hraða og beiti hemlun og gagnstýringu til að sveigja frá hindrun.

3.1.12 Jafnvægisæfingar með farþega.

Neminn aki með farþega undir þeim kringumstæðum sem um getur í æfingum 3.1.5 - 3.1.11 eða nánar tiltekið

- *jafnvægi og stýring, hægri og vinstri beygjur*
- *mjög hægur akstur eftir beinni línu (snigilakstur)*

- akstur í misstóra hringi
- akstur í litlar og stórar áttur
- akstur í U-beygjur
- akstur eftir keilubraut
- stöðvun hjóls og nauðhemlun.

3.2 Akstur í umferð

Markmið þessa hluta er að neminn fái þjálfun í að nota æfingarnar í 1. þrepi til þess að verða sjálfbjarga í umferð. 1. þrepi skal lokið áður en farið er með nemann út í umferðina. Nemanum skal kennt þetta við fjölbreytilegar aðstæður í umferð, þó þannig að hvorki nema né annarri umferð stafi hættu af.

Að loknu 2. þrepi skal neminn

- hafa fengið þjálfun í að sjá fram fyrir sig, til beggja hliða og í baksýnispegli akbrautina fyrir aftan sig
- vera fær um að staðsetja bifhjól rétt á akbraut
- hafa við skipulagningu eigin aksturs tileinkað sér að taka tillit til annarrar umferðar (akandi, hjólandi, gangandi, ríðandi), umferðarmerkja, umferðarljósa, hindrana og annarra aðstæðna í umhverfinu
- hafa tileinkað sér að gefa öðrum vegfarendum viðeigandi merki um hvað hann hyggst gera
- vera fær um að velja réttan hraða miðað við aðstæður
- hafa nægilegt vald yfir hjólinu til að geta ekið af öryggi í umferð þegar leiðsögn og eftirliti kennara sleppir.

Eftirtaldar æfingar miðast við að ná þessum markmiðum.

3.2.1 Tækni við að líta eftir annarri umferð.

Neminn

- nýti sér upplýsingar úr umhverfinu og frá öðrum vegfarendum til að draga úr áhættu
- aki af stað frá brún akbrautar og samlagast annarri umferð
- noti spegil til að afla sér upplýsinga
- meti hraða og stöðu annarra vegfarenda, svo sem gangandi vegfarenda, umferðar á mótí, reiðhjóla og bifhjóla
- líti eftir því hvort börn eru að leik við akbraut
- fylgi umferðarreglum
- beiti merkjagjöf við akstur í umferð
- velji rétta akstursleið á akbraut.

3.2.2 Akstur á gatnamótum.

Neminn skipuleggi akstur um gatnamót með góðum fyrirvara.

Neminn

- noti aðferðir við merkjagjöf sem auðvelda akstur um gatnamót
- staðsetji bifhjól rétt í vinstri og hægri beygjum
- stilli hraða bifhjóls rétt fyrir, í og eftir beygju
- meti á réttan hátt hraða þeirra ökutækja sem á veginum eru.

Neminn þjálfvi viðbrögð við því þegar aðrir ökumenn misreikna hraða og fjarlægð til lítilla ökutækja svo sem bifhjóla.

3.2.3 Staða á vegi, samspil í umferðinni, akreinaskipti o.fl.

Neminn

- átti sig á aðstæðum í margvíslegri umferð
- aki að jafnaði á hægri akrein þar sem fleiri en ein akrein er og átti sig á hvenær viðeigandi er að nota vinstri akrein
- skipti um akrein á öruggan hátt
- noti öruggar aðferðir við að taka U-beygju
- velji réttan hraða við ólíkar aðstæður
- beri sig rétt að við akstur á undan og eftir öðru ökutæki miðað við ökuhraða, ástand vegar o.s.frv.
- aki rétt um ljósastryð gatnamót
- aki varnarakstur
- meti áhættu í þröngum götum þar sem búast má við að vegfarendur skjótist út á milli kyrrstæðra bifreiða
- aki á malarvegi.

3.2.4 Nema staðar og aka af stað í brekku.

Neminn

- noti hemla til að hindra að bifhjólíð renni afturábak
- aki af stað í brekku (upp og niður)
- noti kúplingu til að halda við þegar stansað er í stutta stund og ekið af stað á ný
- láti hjólíð renna í gang.

3.2.5 Akstur með farþega í blandaðri umferð.

Neminn aki með farþega við ýmsar aðstæður í umferð, eftir því sem við verður komið.

3.3 Akstur við erfiðar aðstæður

Markmið þessa hluta er að neminn læri að aka bifhjólí við aðrar aðstæður en eru algengar á götum í þéttbýli að sumarlagi, svo sem á malarvegi, í myrkri, á vegi með bundnu slitlagi utan þéttbýlis og þar sem veggrip er takmarkað.

Að loknu 3. þrepi skal neminn

- hafa náð nokkru valdi á akstri bifhjólís á malarvegi
- vita hvernig á að aka bifhjólí á ósléttu yfirborði
- kunna að aka á þjóðvegi á öruggum hraða
- hafa tamið sér akstur á eða undir leyfðum hámarkshraða
- hafa tamið sér varnarakstur.

Eftirtaldar æfingar miðast við að ná þessum markmiðum.

3.3.1 Akstur á þjóðvegi með bundnu og óbundnu slitlagi.

Neminn

- *aki bifhjóli á eða undir leyfðum hámarkshraða og eftir aðstæðum*
- *haldi jöfnum hraða*
- *aki rétt í beygjum og vegslaufum, við brýr og aðrar slíkar aðstæður*
- *aki af öryggi á malarvegi*
- *temji sér varnarakstur.*

3.3.2 Framúrakstur, mæting og akstur í myrkri.

Neminn

- *meti þörf og nauðsyn á framúrakstri*
- *noti réttar og öruggar aðferðir við framúrakstur.*

Neminn bregðist rétt við loftsogi sem vænta má af völdum stórra ökutækja, á brúm og við aðrar aðstæður þar sem loftsog getur truflað aksturinn.

3.4 Lokakennsla - ýmsar æfingar eftir þörfum nema.

Markmið þessa hluta er að neminn æfi þau atriði sem kennari telur helst ábótavant. Kennari getur stuðst við tilteknar æfingar úr þrepum 2-3. Kennari útskrifar ekki nema úr 4. þrepi öðruvísi en hann telji að neminn standist prófkröfur skv. þrepum 1-3 verklegs náms og sé sjálfbjarga á bifhjóli í umferð.

4. kafli

Próflýsing

4.1 Prófferlið

Tilgangur ökuþrófs er að meta hvort próftaki búi yfir þeirri þekkingu, hæfni og leikni sem áskilin er til að hann geti stjórnað hlutaðeigandi ökutæki af nægu öryggi og til að fá útgefið ökuskrarteini.

Ökuþrófið skiptist í tvo hluta; fræðilegt próf og verklegt próf. Verklega prófið er þríþætt, munnlegt próf, æfingar á lokuðu svæði og aksturspróf.

Við próf skal ökunámsbók með vottorði um fullnægjandi ökukennslu samkvæmt námskrá að liggja fyrir.

4.2 Fræðilegt próf

Í fræðilegu prófi sem er krossapróf er spurt um atriði er varða umferðarlöggjöf, gerðir bifhjóla, öruggan akstur þeirra og önnur atriði sem tilgreind eru í fræðilegum hluta námskrár. Í prófinu eru spurningar úr eftirtöldum efnispáttum:

- *Umferðarmerki*
- *Vegmerkingar og akreinatöflur*
- *Umferðarljós og merki lögreglu*
- *Forgangur á gatnamótum, hægri regla, merki um forgang*
- *Stöðvun og lagning ökutækja*
- *Gangbrautir, óvarðir vegfarendur, varúð*
- *Ökuskrarteini og opinber umsýsla*
- *Ökutæki og umhverfispættir*
- *Ljós- og merkjanotkun*
- *Hraði og aðstæður, stöðvunarvegalengd*
- *Mannlegir þættir*
- *Almennir aksturshættir*
- *Skyndihjálp*

Umferðarstofa birtir nánari upplýsingar um prófkröfur fyrir réttindaflokk A1.

Próftaki skal hafa staðist verklega prófið áður en 6 mánuðir eru liðnir frá því hann stóðst fræðilega prófið.

4.3 Verklegt próf

Prófið fer fram samkvæmt markmiðum námskrár fyrir bifhjólaréttindi og samkvæmt því sem fram kemur í próflýsingu. Við verklegan þátt bifhjólaprófs notar prófdómari þar til gerð refsistigablöð sem merkt er á samkvæmt áður ákveðnum þáttum.

Prófið skal fara fram á skráðu og viðurkenndu kennslubifhjóli.

Prófið skiptist í tvo hluta:

Hluti I felur í sér munnlegt próf (um 5 mín.) og æfingar á plani (um 10 mín.). Próftaki þarf að standast munnlega þátt ökuþrófsins til að mega halda áfram í æfingar á plani. Standist próftaki ekki hluta I er prófi hætt án þess að prófað sé í hluta II og próftaka tilkynnt að próf sé ekki staðið og hvenær gera megi næstu tilraun.

Hluti II felur í sér akstur í umferð að lágmarki í 30 mín (25 mín fyrir M) og hefst strax að loknum fyrri hluta prófs. Prófdómari útskýrir fyrir próftaka hvernig seinni hluti prófsins fari fram.

4.3.1 Verndarbúnaður og öryggi í prófi

Prófdómari skal gæta þess að próftaki noti viðeigandi öryggis- og verndarbúnað, þ.e. hjálm, gleraugu ef við á, hanska og skó svo og klæðnað, t.d. leðurklæðnað, sem hlífir líkama við minniháttar hnjaski. Prófdómari skal aflýsa prófi telji hann að próftaki sé ekki varinn á fullnægjandi hátt, t.d. í þunnum fötum eða lélegum skóm.

Prófdómari skal gæta þess meðan munnlegt próf fer fram að bifhjólíð sem nota á í prófinu uppfylli skilyrði varðandi öryggisbúnað og tæki og hafi verið fært til lögboðinnar skoðunar. Sé einhverju þar að lútandi ábótavant fer próf ekki fram á slíku bifhjóli.

4.3.2 Munnlegt próf

Tilgangur munnlegs prófs er að komast að raun um hvort próftaki hafi þá þekkingu á gerð og búnaði bifhjólsins að hann geti haldið því þannig við að ekki verði um óeðlilegar bilanir að ræða sem gera það óöruggt í akstri eða auka verulega rekstrarkostnað þess. Einnig að hann geti greint galla eða bilanir er fram kunna að koma og verulegu máli skipta um öryggi.

Munnlegt próf er lagt fyrir próftaka við bifhjól á undan æfingum á lokuðu svæði. Í munnlegu prófi skal spyrja próftaka um efni úr fræðilegum og verklegum hluta námskrár, nánar tiltekið um mælaborð/gaumljós, öryggisbúnað, stjórnþæki, vél og burðarvirki.

Hann skal geta svarað spurningum um

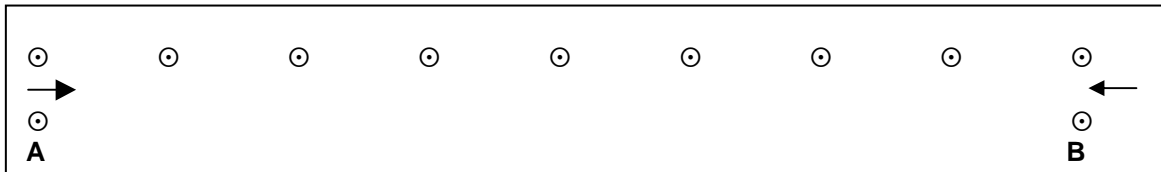
- *hemla*
- *stýrisbúnað, hjól og hjólbarða*
- *ljós, rafgeymi og spegla*
- *grind, fjöðrun og tilheyrandi búnað*
- *hreyfil, drif og pústkerfi*
- *öryggis- og verndarbúnað ökumanns og farþega.*

4.3.3 Æfingar á lokuðu svæði

Próftaki skal hita upp hjólíð og sjálfa/n sig áður en þessi hluti prófsins hefst. Próftaka gefst færi á að fara um keilubraut einu sinni í hvora átt áður en formlegar prófæfingar hefjast. Próftaki fer þá í neðangreindar æfingar undir stjórn prófdómara. Tvær tilraunir eru leyfðar við hverja æfingu og sú sem betur gefst telst gilda.

1. Svigakstur

Próftaki skal aka eins og í svigi á milli níu keilna frá A til B og frá B til A. Keilubilið skal vera lengd bifhjóls að viðbættum 1,3 m (viðmið er í því sambandi u.þ.b. 3 metrar og 2,5 fyrir M og ekki lengra). Hliðið við hvorn enda brautarinnar skal vera 1 m á breidd. Keilunum skal raðað upp í beinni línu.

Próftaki hefur næga aðkeyrslu að brautinni en tími er aðeins tekinn milli hliðanna við upphaf og enda brautar. Próftaki skal fara brautina, án þess að drepa niður fæti eða fella keilur, á 10 sekúndum eða minna og leitast við að sýna öruggan og eðlilegan svigakstur.

2. Jafnvægi - snigilakstur

Próftaki skal aka eftir keilubrautinni endilangri sbr. mynd hér að ofan við hlið prófdómara frá A til B, u.þ.b. 25 m, á snigilhraða með prófdómara á aðra hönd og keilur á hina. Prófdómari gengur með eðlilegum gönguhraða. Próftaki leitast við að halda vel jafnvægi, án þess að rása eða að stinga niður fæti.

3. Nauðhemlun

Próftaki ekur bifhjólinu eftir sérstakri aðkeyrslubraut að keilubrautinni (skv. lið 1) á 40 – 50 km hraða (30 – 40 km fyrir M). Þegar komið er í hlið keilubrautarinnar með framhjól skal próftaki nauðhemla af öryggi með báðum hemlum samtímis (á lágmarks hemlunarvegalengd) þar til ökutækið hefur numið staðar.

4. U-beygja

Próftaki ekur bifhjólinu innan við afmarkaðan ramma á þrjá vegu og skal taka U-beygju á báðar hendur án þess að fara út fyrir rammann. Lengd rammans má vera 7 – 8 metrar en breidd 5 metrar fyrir A (6 – 7 metrar og breidd 4 metrar fyrir M). (Athuga má með beygjuradíus ökutækisins og leggja við hann 0.25 m).

4.3.4 Aksturspróf

Tilgangur akstursprófs er að komast að raun um hvort próftaki hafi þá þekkingu, athygli og færni sem þarf til að aka bifhjóli í umferðinni af öryggi fyrir hann sjálfan og aðra vegfarendur án stuðnings ökukennara.

Ökukennari próftaka, eða annar vanur bílstjóri sem próftaki leggur til, skal aka bifreiðinni á eftir próftaka sem ekur bifhjólinu en prófdómari stjórnar prófi og situr í farþegasæti bifreiðarinnar. Ökumaður bifreiðarinnar sem fylgir bifhjólinu má ekki með akstri sínum hafa óeðlileg áhrif á akstur próftakans.

Komi upp vandamál með fjarskiptatækin sem nota skal í prófinu s.s. að boð berist ekki til próftaka skal stöðva próf og athuga hvort bætt verði úr með fínstillingu tækja en að öðrum kosti verður að hætta prófi og er þá

próftaki beðinn um að aka að prófstað. Þarf þá að framkvæma aksturspróf að nýju þegar næsta tilraun er gerð.

Prófdómari skal meta færni próftaka við eftirtalin helstu atriði:

1. Öflun upplýsinga

Eftirtekt, hvernig próftaki aflar sér upplýsinga (horfir fram og til hliða, notar spegla, athugar blinda punktinn), yfirsýn yfir umferð.

2. Upplýsingagjöf

Merkjagjöf, hraði, staðsetning og flutningur milli akreina, notkun ljósa.

3. Staðsetning á akbraut

Jöfn og örugg ferð, notkun aðreina og fráreina, hægri og vinstri beygjur, akreinaval almennt og á tvöföldum beygjureinum, tillit til og hliðsjón af öðrum vegfarendum og kyrrstæðum ökutækjum, o.s.frv.

4. Hraðaval

Akstur með viðbúnaði, tillit til hvers konar aðstæðna, svo sem annarra vegfarenda og kyrrstæðra ökutækja, forgangur til þeirra sem hann eiga, framúrakstur (ef við á), notkun hemla, tillit til hraðatakmarkana.

5. Hringtorg

Akstur inn í, um og út úr hringtorgum af mismunandi gerðum ef við verður komið.

4.4 Prófdæming

Við mat á villum í verklegu prófi skal unnið eftir *viðmiðunarkvarða akstursprófa* fyrir bifhjól. Viðmiðunarkvarðinn er gerður í samráði við Ökukennarafélag Íslands og segir til um hvað telst villa og hversu alvarleg hún er.

Umferðarstofa ákveður hvar ökuþróf (skrifleg próf og verkleg próf) fara fram. Aksturspróf skal halda þar sem reynir á sem flesta þætti sem upp geta komið í daglegri umferð. Hæfni próftaka í umferð skal prófuð á vegum í þéttbýli og utan þess, við mismikla umferð, þar sem akstursskilyrði geta talist dæmigerð fyrir þá erfiðleika sem geta orðið á vegi ökumanns, þannig að verulega reyni á ökuhæfni próftaka.

Taflan sýnir tengingu bóklegs og verklegs náms sem og lágmarkskennslustundir.

Námsmarkmið - fræðilegt nám	Námsmarkmið - verklegt nám	M	A1	A
2.1 Inngangur	3.1 Æfingar á afmörkuðu svæði	2	2	4
2.2 Ökutækið – vegurinn – umferðin	3.2 Akstur í umferð	4	2	4
2.3 Umferðarhegðun	3.3 Akstur við eftiðar aðstæður	1	0,5	2
	3.4 Lokakennsla - Ýmsar æfingar	1	0,5	1
	Verklegar kennslustundir alls	8	5	11
	Bóklegar kennslustundir*	12	0	12

*miðað er við að námi fyrir flokk B sé lokið